

„On to však dělal nerad a i nadále lačně hltal jednu knihu za druhou. Myslím, že jeho katalog byl až příliš zastaralý. Ale o několik měsíců později, kdy už jsem ani nedoufal, že by se mu to mohlo podařit, mě navštívil a řekl mi, že už je hotov. Ze všeho nejhorší a nejnamáhavější,‘ svěřil se mi, ‚jsou emoce.‘

Tehdy jsem poprvé zaznamenal, že s ním něco není v pořádku. Přesně tam, kde teď sedíte, mi tenkrát odpoledne Brauer vysvětloval, jak velkou práci mu dá, aby dva znesvářené autory nepoložil na policičku vedle sebe. Například se neodvážil umístit knihu od Borgese vedle knihy od Garcíi Lorcy, kterého Argentinec označil za „Andalusana až do morku kostí“.

Vzhledem ke vzájemným obviněním obou autorů z plagiátorství si rovněž netroufal položit svazek od Shakespeara vedle svazku od Marlowa, třebaže kvůli tomu musel ve své sbírce narušit číselnou posloupnost každého svazku. Stejně tak se zdráhal umístit vedle sebe dva znesvářené autory, jako například Martina Amise a Juliana Barnese nebo Vargase Llosu a Garcíu Márqueze.

Mlčky a se smutkem jsem sledoval známky duševní poruchy svého přítele. Vysvětlil mi, že pracuje na systému fraktálních čísel, aby své knihy mohl kdykoli přemístit podle dynamických – a jak zdůrazňoval, zcela nahodilých – kritérií, neboť koneckonců nic není vrtkavějšího než literární kritika. Když tedy našel závažné důvody vyprostit knihu ze zapomnění nebo ji uvést do nového vztahu s dalšími texty, ve své knihovně ji přemístil. Za odstranění tematických katalogů bojoval tak urputně, že se mu podařilo mě na několik dní zmást.

Samozřejmě, jednou věcí bylo knihu najít a jinou zase umístit ji k ostatním nebo ji od ostatních oddělit. Přesto trval na tom, aby spřízněné knihy byly po zásluze řazeny podle jiného principu než tematicky, neboť to považoval za banální.

„Po celá staletí jsme používali primitivní systém,‘ řekl, ‚který vůbec neodpovídá skutečnému uspořádání emocí. Tím chci říct, že Pedro Páramo a Rayuela jsou sice obě díla latinskoamerických autorů, ale jedno nás spíš zavádí k Faulknerovi a druhé k Moebiovi. Anebo jinak řečeno: Dostojevskij má nakonec blíž k Robertu Arltovi než k Tolstému. Anebo kdybych to měl ještě více vyhrotit: Hegel, Victor Hugo a Sarmiento si zaslouží být více pohromadě než Paco Espínola, Benedetti a Felisberto Hernández.‘

Carlosův systém klasifikace jsem nikdy na vlastní oči neviděl. Musel jsem totiž jít na operaci a několik měsíců jsme se nenavštěvovali. Naši společní přátelé mi však oznámili, že na svém katalogu stále pracuje, že každý den věnuje spoustu hodin studiu komplexních čísel a k úžasu většiny z nich u něj zaznamenali nejen známky vyčerpání, ale i šílenství.“

Delgado vstal a vyšel z místnosti. Vrátil se s fotografií, na níž byl asi padesátiletý muž sedící u kulatého stolu zavaleného knihami, zády k cihlové stěně, po níž se pnula jakási popínavá rostlina. Slunce ozařovalo jeho tvář s jemnými rysy a ohnivýma očima a vlasy nedbale sčesanými dozadu. Byl jen v košili, nohu měl přes nohu a z jeho výrazu číselná nečekaná hrubost.

„Pořídil jsem ji v zadní části jeho domu,“ řekl Delgado po chvíli mlčení.

„Nenosí brýle,“ poznamenal jsem.

„Měl výborný zrak. Kdybyste se náhodou pokusil najít náznak toho, co se vám chystám vyprávět, přijde vaše úsilí vniveč.

Jeden přítel ho jednou spatřil při večeři u čtenářského pultíku s nádherným vydáním dona Quijota, před nímž stála číše bílého vína. Nebyla to tatáž číše, z níž popíjel, nýbrž která podivuhodně souvisela s knihou.

Jiný přítel dokonce objevil něco mnohem podivuhodnějšího. Musel jít na záchod nahoru do mansardy, protože toaleta dole nefungovala, a když procházel kolem otevřených dveří ložnice, na posteli spatřil asi dvacet knih, pečlivě uspořádaných tak, že znázorňovaly lidské tělo. Tvrdil, že rozpoznal hlavu orámovanou malými knihami v červené vazbě a pod ní trup, paže a nohy. Žena, či muž? Hermafrodit? Dohadovali jsme se. Nikdo však nedokázal potvrdit ani odhalit, co to je. Ani jsme nedokázali přijít na to, jestli ty knihy byly vybrány úmyslně či náhodou. Přítel se však domníval, že rozpoznal svazek hraběte Siruely: na hlavě příručky vydané neziskovým nakladatelstvím FCE, na nohou několik svazků od Losady.

Co knihy dělaly v posteli nebo co s nimi prováděl on, nevíme. Nikdo neměl odvalu se ho zeptat, proč v tak intimním prostředí, jakým je ložnice, zinscenoval takové představení. Jedno mi však bylo jasné: se záležitostí spjatou s city zašel příliš daleko a celé se mu to vymklo z rukou.“

„Viděl to ještě někdo?“

„Jen tenhle přítel,“ vysvětlil Delgado. „Vyprávěl nám to pod pečeti mlčenlivosti. Zůstali jsme na rozpacích. Jakou cestu si tak inteligentní muž jako on našel ke knihám? Hrál si s nimi stejně jako děvčátko s panenkami? Uspořádával je podle nějakého promyšleného klíče? Snažil se snad s postavou z barvy a papíru nějak konfrontovat? Nevím. Nakonec mu však rozhodující ránu zasadila nehoda, již si nikdy nepřestal klást za vinu a jejímž nedobrovolným svědkem jsem se stal já sám.

Po dva měsíce, řekli mi, si Carlos vychutnával četbu francouzských spisovatelů devatenáctého století při světle svíčky zasazené do stříbrného svícnu. Už kdysi dávno jsme o tom spolu rozmlouvali, neboť i já si s oblibou čtu Goetha při poslechu nějaké z Wagnerových oper linoucích se z hudební soupravy, anebo četbu Baudelaira doprovázím Debussym. Patří to k cestování, a mohu vás ujistit, že požitky je tak ve všech směrech mnohem větší. Asi víte, že při tiché četbě vydáváme v nepostřehnutelné frekvenci zvuk písmen. Zvuk však zcela neutišíme. Hlas nepřestává znít, a třebaže je tichý, nikdy nezaniká. Interpretuje každou řádku jako hudební nástroj partituru, a ubezpečuji vás, že sluch je stejně tak nepostradatelný jako zrak. Utváří tón, melodii ze slov a vět, takže když to celé podbarvíte tichou hudbou, v hlubinách bubínku se mezi vaším vlastním hlasem a tóny reproduktoru utvoří harmonický kontrast. Pokud se to s hlasitostí jen o několik decibelů přežene, hudba váš hlas přehluší a zvuk textu umlčí. A nejen to, ona ho i ošálí.

Špatná próza podbarvená dobrým koncertem se nakonec může zdát mnohem lepší než ve skutečnosti.

Měli jsme tedy nápad umocnit náš čtenářský požitek svitem svící, ovšem jen u děl z doby před vynálezem elektrického proudu. Pokud vám to připadá výstřední a přepjaté, pak si prohlédněte ve světle svíce nějakou olejomalbu a zjistíte, že vypadá úplně jinak než při nejlepším umělém osvětlení. Je to nový obraz, stíny ožijí a téměř se zdá, jako kdyby světlo z pigmentů plynulo místností, v níž se člověk nachází. Prostory se zvětšují a vy vstupujete do nové dimenze.

Totéž platí i pro určité knihy, neboť stránka je rovněž velkolepou kresbou. Je to hra z řádků a malých figur, které se opakují, od samohlásky k souhlásce, podle svých vlastních zákonů rytmu a skladby. Nikdy bychom přitom neměli podceňovat velikost a typ písma, šířku okrajů, kvalitu papíru, paginaci, všechny ty drobné detaily, díky nimž celkový obraz nabývá na impozantnosti. Ať je kniha sebenovější a papír sebebělejší, ve světle svíčky se potáhne patinou, díky níž jakýmsi zázračným způsobem nabude nuancí přitažlivosti. A což teprve chodbičky, jaký to požitek!“

„Jaké chodbičky?“ zeptal jsem se zmateně.